

КОНФЕРЕНЦІЯ «ЯК ДОСЯГТИ НАЛЕЖНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ?»

Київ, 1–2 листопада 2016 р.

«Президент Готель» (м. Київ, вул. Госпітальна, 12)

Мета конференції

Шляхом інтенсивного діалогу між представниками Міністерства екології та природних ресурсів, природоохоронних підрозділів Обласних державних адміністрацій, громадських організацій та інших заінтересованих сторін:

- визначити основні фактори впливу, виклики, рушійні сили та осяжні завдання на шляху реформи екологічного врядування в Україні;
- оцінити ефективність екологічної політики за минулі роки, зрушення, які відбулися на національному та місцевому рівні та обговорити наступні кроки;
- виявити приховані перешкоди для партнерства заінтересованих сторін;
- з'ясувати, в чому полягають головні проблеми планування екологічної політики та застосування цільових показників, та як налагодити моніторинг та оцінку екологічної політики відповідно до підходів ЄЕА.

ПРОГРАМА

ПЕРШИЙ ДЕНЬ

- 09:30 – 10:00 **ВІТАЛЬНА КАВА**
- 10.00 – 10.20 **ПРЕС-БРИФІНГ**
- 10.00 – 10.30 **РЕЄСТРАЦІЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ**
- 10.30 – 11.00 **СЕСІЯ 1. ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ**
Вступне слово: Екологічне врядування в Україні — стан та перспективи
- **Остап Семерак**, Міністр екології та природних ресурсів України
  - **Йоганнес Баур**, Керівник третього відділу програм допомоги «Енергетика, транспорт та навколишнє середовище», Делегація ЄС в Україні
  - **Мартін Хягстрьом**, Надзвичайний і Повноважний Посол Швеції в Україні
  - **Ганна Голубовська-Онісімова**, Голова Координаційної Ради ВЕГО «МАМА-86»
- 11.00 – 11.30 **Запитання та відповіді.**
- 11.30 – 13:00 **СЕСІЯ 2. РОЗВИТОК ЕКОДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС**
Модератор: Ганна Голубовська-Онісімова,
Голова Координаційної ради ВЕГО «МАМА-86»

Забезпечення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди (Стаття 50 Конституції України), права вільного доступу до інформації про стан довкілля, визначають ступінь демократичності суспільства. Водночас, відсутність системного підходу до залучення громадськості до управління державними справами, зокрема щодо прийняття рішень у природоохоронній царині, призводить не тільки до неефективного державного управління, корупції, правового нігілізму, зловживань владою, але і до погіршення стану навколишнього середовища, втрати природного капіталу країни.

Потужним стимулом для формування ефективних процедур залучення громадян до процесу прийняття рішень є Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Зокрема така складова її природоохоронного розділу, як «Управління довкіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики», що має наскрізне відношення до усіх інших секторів економіки, зокрема в частині підготовки галузевих стратегій, планування та реалізації проектів, що потребують оцінки впливу на довкілля, містить вимогу системного залучення громадськості.

Угода про асоціацію, по суті, закладає реформу екологічного врядування, яка вимагає докорінних змін у підходах до планування політики, розробки та прийняття законодавства, трансформації природоохоронних інститутів та способу управління, адекватних ресурсів та поновлених політичних зобов'язань, щоб зробити питання охорони довкілля та зміни клімату пріоритетними для України.

Очевидно, що без активного залучення громадськості такі масштабні перетворення впровадити неможливо.

Запитання до панелістів:

1. Які пріоритети реформи екологічного врядування згідно Угоди про Асоціацію Україна-ЄС? Яка доля чекає Закони України про СЕО та ОВД?
2. Яким чином відбувається діалог між громадськістю та владою України (форми, механізми врахування громадської думки, законодавче забезпечення процедур, новітні тенденції, тощо)?
3. Яку роль у реформі відіграють Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства та Платформа Громадянського суспільства Україна-ЄС?
4. Об'єднання, альянси, коаліції та мережі НУО: який досвід набуто, що досягнуто, які нагальні проблеми потребують консолідованих зусиль?

Панелісти:

- **Микола Кузьо**, Заступник Міністра екології та природних ресурсів України з питань євроінтеграції
- **Наталія Андрусевич**, координатор Робочої групи 5 «Енергетика, транспорт, довкілля та зміна клімату» Української частини Платформи Громадянського суспільства Україна-ЄС
- **Тетяна Тевкун**, експерт групи «Охорона довкілля» Громадської платформи «Реанімаційний Пакет Реформ»
- **Андрій Чубик**, координатор РГЗ Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства
- **Ганна Цветкова**, Голова ГВП-Україна, член КР ГВП країн ЦСЄ.

Вступне слово модератора — до 5 хв., виступи панелістів — до 7 хв.

Запитання, відповіді, обговорення (до 3 хв.)

Висновки та рекомендації панелістів (виступи — до 5 хв.)

13.00 – 14.00

ПЕРЕРВА НА ОБІД

14.00 – 15.50

СЕСІЯ 3. ІНСТИТУЦІЙНА РОЗБУДОВА СИСТЕМИ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ, ВЗАЄМОДІЯ МІНПРИРОДИ З МІСЦЕВИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ ТА ОДА.

Модератор: Леся Карнаух, директор Департаменту стратегічної екологічної політики Мінприроди

Постановою КМУ від 13.03.2013 № 159 «Про ліквідацію територіальних органів Міністерства охорони навколишнього природного середовища» територіальні органи Мінприроди ліквідовані як юридичні особи публічного права. Їх повноваження було передано Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та природних ресурсів, у тому числі на місцевому рівні» обласним, Київській, Севастопольській міським державним адміністраціям, органам виконавчої влади Автономної Республіки Крим. Наразі у структурі ОДА та міських державних адміністрацій утворено структурні підрозділи екології.

Законами «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин», № 72-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення податкового контролю за трансфертним ціноутворенням» та № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» фактично ліквідовано Державний та місцевий фонди

охорони навколишнього природного середовища як спеціальні фонди, що наповнювались, передусім, коштами від сплати екологічного податку.

Значеними законодавчими актами кардинально змінено як інституційно-організаційні так і фінансово-економічні засади діяльності із захисту навколишнього природного середовища і, фактично, усунуто її із числа державних пріоритетів.

Аналіз результативності здійснення державної екологічної політики проведений Мінприроди за підтримки проекту ЄС СБП свідчить про значні проблеми, що існують у природоохоронній сфері за усіма напрямками діяльності. Цільові показники, що визначені на період 2010–2015 року відповідно до Стратегії державної екологічної політики (2010), не досягнуті. Реалізація НПД з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки практично припинена у 2013 році.

Запитання до панелістів:

1. Що необхідно зробити, щоб екологічна проблематика набула пріоритетності у порядку денному Уряду? Як посилити роль Мінприроди в ухваленні екологічно значущих міжвідомчих рішень?

2. Як ефективніше реформувати інституційну систему охорони довкілля в реальних умовах України: скласти детальний план і поступово виконувати, чи концентруватися на точкових зрушеннях? Які ЦОВВ мають входити до сфери координації Мінприроди і якою має стати Держекоінспекція?

3. Якою має бути модель взаємодії Мінприроди із регіонами? Від чого залежить ефективність місцевої екологічної політики?

4. Які можливі моделі координації та вдосконалення законодавчої бази в контексті децентралізації?

Панелісти:

- **Яковлєв Ігор**, Радник Міністра
- **Тихий Володимир**, експерт, Світовий банк – Україна
- **Дяконович Ілля**, заст. директора Департаменту екології та природних ресурсів Вінницької ОДА
- **Гранд Пінк**, Старший радник з питань екологічних злочинів Міжнародної навчальної програми допомоги у кримінальних розслідуваннях Ай-Сі-ТАП (ICITAP)
- **Ганущак Юрій**, Директор громадського об'єднання «Інститут розвитку територій»

Вступне слово модератора — до 5 хв., виступи панелістів — до 7 хв.

Запитання, обговорення (до 3 хв.)

Висновки та рекомендації панелістів (виступи — до 5 хв.)

15.50 – 16:10

ПЕРЕРВА НА КАВУ

16:10 – 18:00

СЕСІЯ 4. МІСЦЕВІ ПЛАНИ ДІЙ З ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА (МПДОНПС) ЯК ПРАКТИЧНЕ ВТІЛЕННЯ ЕКОДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Модератор: Володимир Білоконь, експерт ВЕГО «МАМА-86»

Місцевий план дій з охорони навколишнього природного середовища (МПДОНПС) забезпечує процес поліпшення екологічного стану в межах проживання територіальної громади за безпосередньої участі самої громади. Він включає формування бачення територіальною громадою свого майбутнього, оцінку стану довкілля на своїй території, визначення пріоритетів, розробку оптимальних шляхів вирішення першочергових завдань та необхідні для цього заходи, засоби, джерела фінансування, тощо.

Метою місцевих планів є інтеграція природоохоронних та пов'язаних із ними завдань до місцевих процесів планування, підтримки сталого використання природних ресурсів, мінімізації антропогенного тиску на довкілля, забезпечення громадської участі та прозорості в ухваленні екологічно значущих рішень місцевими органами влади.

Для розробки і впровадження зазначених планів в Україні сформовано необхідну нормативно-правову базу, як в Стратегії, так і в НПД, якими передбачено розроблення та затвердження місцевими органами виконавчої влади МПДОНПС. Виконання передбачало залучення громадськості та усіх заінтересованих сторін і мало завершитися у грудні 2015 року.

Замовником більшості МПДОНПС в Україні є місцеві органи державної влади, які ігнорують методологію підготовки МПДОНПС, що затверджена відповідним Наказом Мінприроди від 5 грудня 2012 року № 618 і розміщена на Веб-сайті міністерства, а натомість розробляють ці плани відповідно до вимог розробки державних цільових програм, що докорінно відмінні від МПДОНПС за своєю сутністю. Громадськість до розробки та оцінки цих планів здебільшого не залучається.

Запитання до панелістів:

- 1. Яке значення МПДОНПС як інструменту планування природоохоронної діяльності і формування засад сталого розвитку громади?*
- 2. Яким є бачення територіальною громадою екологічних проблем міст?*
- 3. Які особливості розробки МПДОНПС для сільської об'єднаної громади?*
- 4. Як забезпечити порозуміння влади, бізнесу і громади у розв'язанні екологічних проблем великого промислового центру?*

Панелісти :

- **Ніна Хоменко**, голова Таврічанської сільради, Каховського району, Херсонської області
- **Галина Олійникова**, ВЕГО «МАМА-86»
- **Людмила Шестакова**, «МАМА-86-Кропивницький»
- **Валентина Щокіна**, «МАМА-86-Ніжин»
- **Роман Харитонов**, Проект МПДОНПС

Вступне слово модератора — до 5 хв., виступи панелістів — до 7 хв.

Запитання, обговорення (до 3 хв.)

Висновки та рекомендації панелістів (до 5 хв.)

18:30

ВЕЧЕРЯ

ДРУГИЙ ДЕНЬ

09.30 – 11.20

СЕСІЯ 5. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Модератор: Дмитро Аверін, експерт ВЕГО «МАМА-86»

Державна система моніторингу довкілля України є багатовідомчою системою з великою кількістю суб'єктів моніторингу, організаційну інтеграцію та методологічне забезпечення яких повинне здійснювати Мінприроди. Але ж в Україні наразі відсутні дієві механізми координації діяльності суб'єктів моніторингу на національному та регіональному рівнях, а Мінприроди не має підрозділів, які б безпосередньо здійснювали моніторинг довкілля, оцінку та прогнозування його змін. Екологічна інформація, що надходить від суб'єктів моніторингу довкілля не відповідає сучасним вимогам оперативності, достовірності та обсягу, велика її частина залишається закритою для суспільства.

Через недосконалість законодавства в сфері екологічної статистики, моніторингу довкілля, брак фінансування та координації, посадовці практично відрізані від оперативної та аналітичної інформації про реальний стан довкілля, відсутні сучасні інформаційно-аналітичні системи розповсюдження екологічної інформації. Для оцінки стану довкілля та ефективності екологічної політики в Україні досі не використовуються екологічні показники, рекомендовані ЄЕК ООН, інформаційне забезпечення природоохоронного управління є неефективним та потребує суттєвих змін.

Становище, за якого громадськість та управлінці в рамках ухвалення рішень не спираються на оперативну інформацію та достовірні аналітичні оцінки стану навколишнього природного середовища, є чи не найбільшою загрозою дієвості природоохоронного управління.

Зобов'язання щодо імплементації Україною низки актів законодавства ЄС екологічного спрямування, зокрема Водної рамкової директиви, Директиви 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи та ін. вимагають негайного вдосконалення системи моніторингу довкілля України, яка повинна забезпечити потребу в виробництві достовірної екологічної інформації для своєчасного прийняття управлінських рішень та оцінки ефективності екологічної політики.

Сесія буде спрямована на обговорення вказаних питань та пошуків шляхів їх вирішення.

Запитання до панелістів:

- 1. Як працює система моніторингу довкілля в Україні та що потрібно зробити для її вдосконалення?*
- 2. Прийняття управлінських рішень на основі даних системи моніторингу довкілля: які приклади існують в Україні?*
- 3. Як перетворювати дані екологічного моніторингу на інформацію для прийняття рішень?*
- 4. Як на основі цільових показників здійснювати планування та оцінку ефективності екологічної політики, як проект СЕІС цьому допомагає?*

Панелісти:

- **Валентина Василенко**, заступник директора Департаменту з питань зміни клімату та захисту озонового шару Міністерства екології та природних ресурсів України
- **Косовець Олександр**, Директор Центральної геофізичної обсерваторії ДСНС України
- **Сергій Янчевський**, Державне космічне агентство України
- **Олег Прокопенко**, Державна служба статистики України
- **Андрій Демиденко**, експерт із систем підтримки прийняття рішень, Інституту математичних машин і систем НАНУ
- **Алла Войцехівська**, експерт ЕПЛ

Вступне слово модератора — до 5 хв., виступи панелістів — до 7 хв.

Запитання, обговорення (до 3 хв.)

Висновки та рекомендації панелістів (до 5 хв.)

11.20 – 11.50

ПЕРЕРВА НА КАВУ

11.50 – 13.20

СЕСІЯ 6. СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ : ЩО ДАЛІ?

Модератор: Ганна Голубовська-Онісімова, Голова Координаційної ради ВЕГО «МАМА-86»

Оцінка та аналіз ефективності виконання Стратегії та НПД у 2014 та 2015 роках свідчить про парадоксальність розвитку природоохоронної галузі: адже соціально-економічні зміни в країні призвели до позитивного і одночасно негативного впливу на неї, та визначили необхідність формування нових пріоритетів. Очевидним є факт суттєвого зменшення навантаження на довкілля, викликаний загальним падінням промислового виробництва та проведенням АТО у Східному регіоні. Водночас протягом 2014–2015 рр. забруднення атмосферного повітря формальдегідом, фенолами і двоокисом азоту, а також забруднення водних басейнів сполуками азоту й фосфору формують відповідно: високі і екстремально-високі ризики для здоров'я населення та стану природних екосистем України. У 2015 році не досягнуті цілі Стратегії щодо розширення площ природно-заповідного фонду, розширення площ лісів. Господарюючими суб'єктами та відповідальними державними органами ігноруються положення Стратегії щодо рекультивациі та відновлення порушених земель, не виконуються вимоги щодо належної утилізації відходів, тощо.

На часі необхідність внесення оптимальних корективів у Стратегію для її актуалізації, збільшення ефективності та усунення зазначених недоліків. Діяльність щодо підготовки змін до Стратегії була здійснена протягом 2015 року, дозволила врахувати думки багатьох заінтересованих сторін. Проведені консультації показали нагальну необхідність переоцінки екологічних проблем, визначення їх кореневих причин та формування нових цілей політики, спрямованих на усунення коренів екологічних негараздів. Новий проект Стратегії підняв головне питання порядку денного: «як розірвати пряму залежність соціально-економічного зростання України від подальшого збільшення використання природних ресурсів та забруднення довкілля?» та спрямував цілі екологічної політики на вирішення головних її викликів.

Важливими кроками в напрямку підвищення дієвості природоохоронних зусиль стало ухвалення Верховною радою України в жовтні 2016 року Законів України «Про стратегічну екологічну оцінку» та «Про оцінку впливу на довкілля».

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) є одним із інструментів реалізації державної екологічної політики відповідно Стратегії. Її об'єктами є проекти стратегічних планів та програм розвитку галузей і територій, державних цільових програм, реалізація яких пов'язана з використанням природних ресурсів та може вплинути на стан навколишнього природного середовища.

Оцінка впливу на довкілля (ОВД) спрямована на запобігання шкоди довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів у процесі прийняття рішень про впровадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів. Закон визначає, що суб'єктами оцінки впливу на довкілля є суб'єкти господарювання, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які є замовниками планованої діяльності і для цілей цього закону прирівнюються до суб'єктів господарювання.

Як ефективніше використовувати наявні інструменти екологічної політики? Що чекає на нові закони про СЕО та ОВД після рішення Президента? Що необхідно зробити для того, щоб оновлена Стратегія отримала своє логічне завершення та була схвалена на необхідному рівні, як об'єднати та консолідувати наше суспільство навколо вирішення викликів екологічної політики, ці та інші питання є предметом дискусії шостої сесії

Запитання до панелістів:

1. *Стратегічні цілі та завдання вдосконалення національної екологічної політики: що потребує змін?*
2. *Лобіювання позицій заінтересованими сторонами: як забезпечити публічність?*
3. *Оцінка політики як основа суспільного діалогу: чи враховуються рекомендації державними органами влади?*
4. *Яким чином організувати безперервний процес вдосконалення ефективності екологічної політики із залученням всіх заінтересованих сторін?*

Панелісти :

- **Наталя Трофименко**, заступник директора Департаменту стратегічної екологічної політики Мінприроди
- **Володимир Білоконь**, експерт ВЕГО «МАМА-86»
- **Сергій Шапаренко**, ЕГ «Печеніги», Головний редактор ГОНЕП
- **Олексій Шуміло**, Еко-право Харків, ключовий автор ГОНЕП
- **Роман Кобець**, Керівник Європейського інформаційно-дослідницького центру

Вступне слово модератора — до 5 хв., виступи панелістів — до 7 хв.

Запитання, обговорення (до 3 хв.)

Висновки та рекомендації (до 5 хв.)

13.20 – 13:30

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО. ЗАКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

